

راهبردهای پیشرفت تحصیلی بر پایه یادگیری

خود راهبره-امسا و برنامه درسی پنهان

*****

محمد صفی

(کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، کارشناس مدیریت امور فرهنگی

مدیر مدارس دولتی در استان تهران)

.....
راهنمای پیشرفت تحصیلی بر پایه یادگیری
نوروز راهبر معلمان و برنامه درسی پنهان

مؤلف: محمد حفری
ویرایش و امور فنی: انتشارات کتاب تربیت
ویراستار علمی: مسلم ناظر حسین آبادی
نوبت چاپ: اول ۱۳۹۶
قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان
شماره: ۱۰۰۰
شاب: ۹۷۸-۶۰۰-۸۵۱۹-۸۰-۲۱

سرشناسه: صفری، محمد، ۱۳۸۳ - مهریور

عنوان و نام پدیدآور: روش‌های پیشرفت تحصیلی بر پایه یادگیری خودراهبر

معلمان و برنامه درسی پنجاه و هفتمین سالگرد ملی.

مشخصات نشر: تهران: کتاب ترسیت، ۱۳۹۶

مشخصات ظاهری: ۱۶۰ ص.

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

شابک: ۸-۲۱-۸۵۱۹-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: یادگیری خودراهبر - ایران - نمونه پژوهی

موضوع: Self-managed learning - Iran - Case studies

موضوع: پیشرفت تحصیلی - ایران - نمونه پژوهی

موضوع: Promotion (School) - Iran - Case studies

موضوع: برنامه‌ریزی درسی - ایران - جنبه‌های اجتماعی - نمونه پژوهی

موضوع: Curriculum planning - Social aspects - Iran - Case studies

رده بندی کنگره: ۶۳/ LB۳۰۶۳/ ص ۲۷۲ ۱۳۹۶

رده بندی دیویی: ۲۸/۳۷۱

شماره کتابشناسی ملی: ۴۷۳۹۵۴۴

۱ ..... پیشگفتار

گفتار اول برنامه درسی پنهان

۷ ..... برنامه درسی پنهان

۷ ..... برنامه درسی

۸ ..... انواع برنامه درسی

۱۰ ..... برنامه درسی پنهان

۱۸ ..... مؤلفه های برنامه درسی پنهان

۲۴ ..... ضرورت توجه به برنامه درسی پنهان

۲۷ ..... ابعاد برنامه درسی پنهان

۴۰ ..... ویژگی های برنامه درسی پنهان

گفتار دوم: یادگیری خودراهبر

۴۳ ..... مفهوم و تعاریف یادگیری خودراهبر

- ۵۲----- تاریخچه و فلسفه یادگیری خودراهنبر
- ۵۸----- خصوصیات عمومی یادگیرندگان خود راهنبر
- ۶۱----- مدل های یادگیری خودراهنبر
- ۶۱----- مدل چهار بعدی کندی
- ۶۳----- مسئولیت شخصت محور براکت و همیستر (PRO)
- ۶۵----- مدل یادگیری خود راهنبر مرحله ای گرو
- ۶۷----- مدل سه بعدی در سز
- ۶۹----- الف) خودمدیریتی
- ۷۰----- ب) خودکنترلی
- ۷۱----- ج) انگیزش
- ۷۳----- رفتارهای یادگیری خودراهنبر
- ۷۷----- توسعه و تقویت یادگیری خودراهنبر
- ۸۲----- روش هایی برای تقویت و توسعه یادگیری خودراهنبر
- ۸۲----- یادگیری بر اساس حل مسئله (مسئله محور)

تدریس فرایند محور ----- ۸۳

سیستم مدیریت آموزشی بر خط یادگیر محور (E- SOLMS) ----- ۸۷

گفتار سوم: پیشرفت تحصیلی

کلیات پیشرفت تحصیلی ----- ۹۰

تعریف پیشرفت تحصیلی ----- ۹۴

معیارهای پیشرفت تحصیلی ----- ۹۵

عوامل مهم تأثیرگذار بر پیشرفت تحصیلی ----- ۹۷

خانواده و پیشرفت تحصیلی ----- ۱۰۹

ارزشها و انتظارات والدین و پیشرفت تحصیلی ----- ۱۱۰

شرایط اجتماعی و اقتصادی و پیشرفت تحصیلی ----- ۱۱۱

سطح تحصیلات والدین و پیشرفت تحصیلی ----- ۱۱۲

مدرسه و پیشرفت تحصیلی ----- ۱۱۲

انتظارات معلم و پیشرفت تحصیلی ----- ۱۱۳

چند راهکار برای معلمان در پیشرفت تحصیلی دانش آموزانشان ----- ۱۱۵

ده راهکار برای والدین در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دختر ----- ۱۱۹

۱. سعی کنید غیبتهای دخترتان را به حداقل برسانید. ----- ۱۱۹

۲. خود را درگیر یادگیری دخترتان کنید. ----- ۱۲۰

۳. بازوی کمکی دخترتان باشید. ----- ۱۲۰

۴. مکان مناسبی را برای انجام تکالیف دخترتان در نظر بگیرید. ----- ۱۲۰

۵. با امید در زندگی دخترتان چه می‌گذرد. ----- ۱۲۱

۶. تصویر شخص دخترتان را ارتقاء بخشید. ----- ۱۲۱

۷. انتظارات خود را مدیریت کنید. ----- ۱۲۱

۸. اعتماد به نفس دخترتان را تقویت کنید. ----- ۱۲۲

۹. به دخترتان بیاموزید کنترل یادگیری‌اش را به دست بگیرد. ----- ۱۲۲

۱۰. به دخترتان کمک کنید به موفقیت اعتقاد پیدا کند. ----- ۱۲۳

ده راهکار برای والدین در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پسر ----- ۱۲۴

۱. ارتباطات خوب، حیاتی هستند. ----- ۱۲۴

۲. خود را درگیر تکالیف پسران کنید. ----- ۱۲۵

۳. سعی کنید غیبتهای پسران را به حداقل برسانید. ----- ۱۲۵

۴. از سبکهای متنوعی برای یادگیری پسران استفاده کنید. ----- ۱۲۵

۵. روی استفاده‌ی پسران از تکنولوژی نظارت کنید.-----۱۲۵

۶. نکات مثبت زندگی پسران را شناسایی کنید.-----۱۲۶

۷. کمک کنید پسران موفقیت را تجربه کند.-----۱۲۶

۸. موفقیت فقط اول بودن نیست.-----۱۲۶

۹. به پسران بیاموزید برای مدرسه ارزش قائل شود.-----۱۲۷

۱۰. سجاات قبول شکست را به پسر خود آموزش دهید.-----۱۲۷

فرجامین سخن-----۱۲۸

پیشنهادهای کاربردی-----۱۳۴

منابع فارسی-----۱۳۶

منابع انگلیسی-----۱۴۵

پیشگفتار

برنامه درسی^۱ به عنوان یکی از ستونهای الزامی سازه علوم تربیتی نقش بی بدیلی در عمل کرد های تربیتی داشته است . و حتی پا را از قلمرو رسمی بودن بیرون گذاشته، فرایند های غیر رسمی را در بر گرفته است . بدون تردید یکی از مؤلفه های بسیار مهم در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در مدرسه، برنامه ی درسی پنهان است . دانش آموزان از طریق برنامه های درسی و به ویژه برنامه درسی پنهان با انواع دانش های علمی، اجتماعی، تاریخی، اقتصادی و سیاسی و . . . و مهارت ها و نگرش های مختلف چون احترام، صداقت، سعه صدر، همدردی، وطن پرستی، تعهد و مسئولیت پذیری، توجه به نفع عموم، برابری، رعایت قانون و مقررات و غیره آشنا می شوند (نوروزی، ۱۳۹۳). آنها همچنین می توانند دانش، مهارت ها، مفاهیم و نگرش هایی را فرا بگیرند که برای پرورش آنها خطر آفرین بوده و تهدید محسوب می گردد (فتحی و اجارگاه و خیرآده ۱۳۹۱).

با آن که در دهه های اخیر مفهوم برنامه درسی پنهان و اهمیت آن به آن نقش محوری و ویژه ای را در مطالعات و تحقیقات برنامه درسی ایفا کرده است. در کشور

ما وجه غالب توجه دست اندرکاران تعلیم و تربیت و محققان، برنامه درسی رسمی یا آشکار بوده است. لذا بخش قابل توجهی از برنامه های درسی که دانش آموزان در نظام های آموزشی عملاً در معرض آن قرار می گیرند، خصوصاً اثر نیرومند برنامه درسی پنهان ناشی از محیط اجتماعی مدرسه بر روی دانش آموزان مورد کم توجهی و غفلت قرار گرفته است (علیخانی و مهر محمدی، ۱۳۹۳).

برنامه درسی پنهان برپایه گیری از مؤلفه های کاربردی و بنیادی (تعاملات معلم و شاگرد، روش ارزشیابی، قوانین و مقررات) در زمینه آموزش و پرورش و تعلیم و تربیت می تواند گامی بلند در جهت حضور موثر دانش آموزان در فعالیت های گروهی، برنامه ها و فعالیت های آموزشی و یادگیری و زمینه ساز ورود این قشر عظیم و تاثیر گذار در عرصه های مختلف فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جامعه است (دکل^۱، ۲۰۱۲). با توجه به رویکردهای جدید در نظام آموزش و پرورش نظیر مدیریت مبتنی بر همکاری و مشارکت، توجه خاصی به روابط انسانی، پرورش قدرت انتقاد، مدرسه محوری، برنامه درسی پنهان با داربر این نهاد نقش و جایگاه مهمی در عرصه آموزش و پرورش پیدا کرده است. (حدادعلی، عبداللهی و احمدی، ۱۳۸۹).

از سویی یادگیری خودراهبر و یادگیری نحوه یادگیری اهداف آموزشی مهمی محسوب می شوند. مفهوم یادگیری خودراهبر از آموزش بزرگسالان نشأت گرفته است. به دلیل مزایای مربوط به یادگیری خودراهبر، محیط های آموزشی و سازمانی به طور جدی بر اهمیت آن تأکید می ورزند و ارزش آن به عنوان یک مهارت لازم برای آموزش و کار در قرن بیست و یکم مورد توجه قرار گرفته است (گابسون، ۲۰۱۱). با تغییرات مداوم و سریع در علوم، کسب موفقیت به وسیله داشتن مجموعه ای از دانش ها و مهارت ها تضمین نمی گردد، بلکه به وسیله توانایی افراد در یادگیری از این شرایط و توانایی دنبال کردن یادگیری های جدید میسر می گردد. با توجه به ضرورت آمادگی افراد برای یادگیری مادام العمر، نظریه یادگیری خودراهبر به طور روزافزون به عنوان یک الزام مطرح می شود (بوالهویس، ۲۰۱۳). بنابراین یادگیری خودراهبر وابسته به کسی است که مسئولیت یادگیری را برعهده دارد و فرد مسئول، شخصی است که با ایجاد تأیید چگونه از روشها و منابع آموزشی استفاده کند و تلاش های خود را مورد ارزیابی قرار دهد (نادی و کاظمی، ۱۳۹۰).

معلمان می توانند خودراهبری و اثربخشی شخصی دانش آموزان را با ارائه فرصت هایی قبل از آموزش، در خلال آن و یا بعد از آموزش برای اعمال نظارت بر روی

یادگیری آنها، رشد دهند. به عبارتی خودراهبری افزایش هرگونه دانش، مهارت و یادگیری یا رشد فردی است که دانش آموز خود شخصاً دست به انتخاب می زند. اعتقاد بر این است که در این نوع یادگیری، دانش آموزان و معلمان مسئولیت فعالیت های کلاسی را با یکدیگر تقسیم می کنند و بنابراین در یک کلاس خودرا بر نه معلم همه نظارت در کلاس را به عهده دارد و نه همه تصمیمات درباره فرایند یادگیری به دانش آموزان تفویض می شود، بلکه وظیفه اصلی معلم بررسی ضعف ها، یافتن راهبردهای متناسب با سبک یادگیری دانش آموزان است. (همیسترا^۱ و براکت^۲، ۲۰۰۱)

اکنون با عنایت به نکات فوق، پژوهشگر در این تحقیق با این مسأله مواجه است که آیا بین برنامه درسی پنهان و یادگیری خودراهبر و یادگیری دانش آموزان مقطع متوسطه شهرستان پاکدشت رابطه معناداری وجود دارد؟ در واقع از آنجا که برنامه درسی پنهان و یادگیری خودراهبر معلمان عملکرد آنان را در امر تدریس و یادگیری به دانش آموزان افزایش دهد؛ این کتاب در صدد این است به بررسی رابطه بین برنامه درسی پنهان و یادگیری خودراهبر با یادگیری دانش آموزان بپردازد. در نهایت امید است که نتایج این کتاب بتواند اطلاعات و دانش لازم را در

۱- Hiemestra

۲- Brocket

راهنماهای پیشرفت تحصیلی بر پایه یادگیری خودراهبر معلمان و برنامه درسی پنهان.....

زمینه بهبود و توسعه برنامه درسی پنهان و یادگیری خودراهبر که زمینه ساز پیشرفت تحصیلی دانش آموزان می شود را در اختیار مدیران، معلمان و کارشناسان سازمان و اداره آموزش و پرورش و بخصوص معلمان شهرستان پاکدشت قرار دهد

www.ketab.ir